

کتابخانه افروز

ما در مدرسه‌ی افروز اعتقاد داریم که فرهنگ، مشارکت اجتماعی، مسئولیت‌های فردی و مدنی پیوندی گسست‌ناپذیر با آموزش دارند. به باور ما کلاس درس فقط فضایی برای کسب دانش نیست؛ این هدف با پرورش مهارت‌های اجتماعی و کسب دانش هم تنیده و تفکیک‌ناپذیرند. موضوع کلاس درس هرچه باشد -ریاضی یا علوم اجتماعی- امکانی است برای تمرین مهارت‌های اجتماعی با دانش‌آموزان و به عقیده‌ی ما ارتقای این مهارت‌ها اگر مهم‌تر از افزایش علم و دانش کودکان و نوجوانان نباشد، از آن کم‌اهمیت‌تر نیست. به همین منظور قصد داریم با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌هایی در مدرسه‌ی افروز، بازی‌ها و فعالیت‌هایی عملی برای کودکان و نوجوانان معرفی کنیم، درباره‌ی مهارت‌ها و روش‌های تسهیلگری این مفاهیم در کلاس درس به بحث و گفت‌وگو پردازیم، و راهکاری عملی برای پیاده‌سازی این مفاهیم در کلاس درس را با هم تجربه کنیم.

مدرسه‌ی افروز دو اصل «آموزش مشارکتی» و «کاربردی بودن مطالب» را سرلوحه‌ی فعالیت‌های خود قرار داده و دوره‌های آموزشی را به گونه‌ای تدوین کرده است که همگام با معرفی هر مفهوم نظری، نحوه‌ی انتقال آن به دانش‌آموزان هم به بحث و گفت‌وگو گذاشته می‌شود. امیدواریم با تمرکز بر مهارت تسهیلگری، و هم‌فکری و گفت‌وگو درباره‌ی آن بتوانیم راهکارها و شیوه‌هایی جدید و کاربردی و خلاق پیدا کنیم تا از این طریق تمرین مهارت‌های اجتماعی و بالا بردن میزان مشارکت دانش‌آموزان در کلاس درس محقق شود. ما در مدرسه‌ی افروز بر این باوریم که می‌توان با چشم‌انداز «جامعه‌ی فردا را با هم بسازیم» از فرصت‌های موجود در کلاس درس بهره‌جست و برای تبدیل دانش‌آموزان به شهروندانی آگاه و مؤثر کوشید.

(در صورت استفاده از منابع افروز، لطفاً ذکر منبع را فراموش نکنید. متشکریم)

۱۲ روش ساده برای ادغام تفکر انتقادی و سواد رسانه‌ای با برنامه‌ی درسی

نویسندگان: سیدنی شیبی [۱]، فیث روگو [۲]

ترجمه: گروه آموزش مدرسه افروز

این کتابچه‌ی آموزشی را پروژه‌ی «نگاه هوشیار» [۳] تهیه کرده است. «نگاه هوشیار» پروژه‌ای در زمینه‌ی سواد رسانه‌ای در کالج ایتاکا [۴] در ایالت نیویورک ایالات متحده آمریکا است و با مدارس محلی در این ایالت همکاری دارد. این پروژه در زمینه‌ی ترکیب و ادغام دو موضوع «تفکر انتقادی» و «سواد رسانه‌ای» با برنامه‌ی تحصیلی در همه‌ی مقاطع و مدارس کار می‌کند تا اثرگذاری آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس ارزیابی شود. این پروژه با هدف تقویت روحیه‌ی همکاری میان یادگیرندگان از طریق سواد رسانه‌ای، به‌طور مستقیم با معلمان و آموزشگران کار می‌کند. پروژه‌ی نگاه هوشیار مواد درسی، استراتژی‌ها و راه‌کارهایی برای آموزش سواد رسانه‌ای فراهم می‌آورد و در نگاه کلی به‌صورت پیوندی میان آموزشگران با مفهوم سواد رسانه‌ای عمل می‌کند.

مقدمه

این کتابچه برای معلمان و آموزشگرانی تهیه شده است که علاقه دارند از مفاهیم سواد رسانه‌ای در برنامه‌ریزی آموزشی خود استفاده کنند. ۱۲ روش ارائه شده در این مجموعه در همه‌ی مقاطع تحصیلی قابل استفاده است. رویکردهای ارائه شده در این مجموعه مبتنی بر این مفهوم کلی است که:

برای ترکیب مفاهیم آموزش سواد رسانه‌ای در برنامه‌ی تحصیلی، باید از هر فرصت آموزشی در کلاس درس و در طول سال تحصیلی استفاده کرد.

ترکیب مفاهیم سواد رسانه‌ای با برنامه‌ی آموزشی معمول مدارس، مؤثرتر از آموزش آن‌ها به عنوان یک موضوع آموزشی مجزا در قالب یک کلاس با عنوان «سواد رسانه‌ای» است.

علاوه بر این یک برنامه‌ی آموزشی یکپارچه که مفاهیم سواد رسانه‌ای را در کنار دیگر مفاهیم آموزشی در بر دارد، پاسخی مناسب‌تر به نیازهای معلمانی است که باید بر مبنای یک برنامه‌ی یکپارچه برای کل سال تحصیلی پیش بروند.

آموزش سواد رسانه‌ای در آمریکا از دهه‌ی ۱۹۷۰ آغاز شد. این آموزش در ابتدا بر پیشگیری از آنچه در اصطلاح آن زمان «محتوای رسانه‌ای بد» خوانده می‌شد تأکید داشت [منابع مرتبط با سواد رسانه‌ای و تلاش‌ها در این زمینه بیش از هرچیز «والدین» را هدف گرفته بود.

این رویکرد به مرور به تأکید بر سواد رسانه‌ای با رویکرد توانمندسازی و با تکیه بر مهارت‌های «تفکر انتقادی» و «تولید» تغییر کرد. اکنون تمرکز بیشتر منابع در زمینه‌ی سواد رسانه‌ای بر مدارس و معلمان معطوف است. مدل توانمندسازی بر معانی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی بر آمده از پیام‌های رسانه‌ای متمرکز است و بر این نکته تأکید می‌کند که باید به‌طور آگاهانه، هدفمند و مؤثر از رسانه استفاده کرد.

امروزه، هدف از آموزش سواد رسانه‌ای همان است که انجمن آموزش سواد رسانه‌ای در آمریکا [۵] معنا کرده است.

کمک به دانش‌آموزان در پرورش روحیه‌ی پرسشگری و تقویت مهارت‌هایی نظیر بیان و اظهار عقیده که دانش‌آموزان برای تبدیل شدن به متفکرانی نقاد، ارتباط‌گرانی اثرگذار و شهروندانی پویا در دنیای نوین به آن‌ها نیاز دارند.

آنچه در ادامه می‌آید ۱۲ راهکار برای ترکیب مفاهیم سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی با برنامه‌ی درسی است که به صورت یکپارچه و از سوی نهادهای سیاست‌گذار آموزشی به مدارس رسمی ابلاغ می‌شود. ویژگی مهم آن‌ها این است که معلمان در رشته‌های گوناگون می‌توانند آن‌ها را در کلاس درس خود اعمال کنند.

راهکارهایی برای تمرین مشاهده‌ی جامع، تفکر انتقادی،
روش تحلیل، بررسی دیدگاه‌ها و مهارت‌های ارتباطی

راهکارهای زیر را در کلاس درس تمرین کنید:

- پرسشگری هدفمند را به دانش‌آموزان یاد بدهید، پرسیدن سؤال‌هایی که به آن‌ها کمک می‌کند نسبت به اطلاعاتی که در رسانه‌ها ارائه می‌شود - از جمله اطلاعات مندرج در کتاب‌های درسی تا پیام‌های رسانه‌های جمعی که در خانه می‌بینند، می‌شنوند یا می‌خوانند. نگاه و تفکری نقادانه داشته باشند. نمونه‌ی این پرسش‌ها در پیوست این کتابچه‌ی آموزشی آمده است.

- روند تصمیم‌گیری در کلاس درس خود را به نحوی شفاف برای دانش‌آموزان توضیح دهید؛ برای کلاس بگویید که چه طور اعتبار منابع اطلاعاتی را ارزیابی می‌کنید و به چه دلیل یک رسانه یا منبع را برای معرفی و استفاده در کلاس درس انتخاب می‌کنید.

- مخاطبان رسانه‌ها سوابق ذهنی و پیش‌زمینه‌های گوناگون اجتماعی دارند و بر این اساس پیام‌های رسانه‌ای را به روش‌های متفاوتی تفسیر می‌کنند □ در این باره با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید.

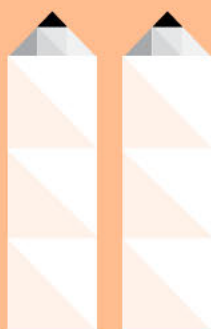
- متن‌های اقتباس شده از یک رسانه را در کلاس درس به بحث بگذارید و از دانش‌آموزان بپرسید چه چیزی نظرشان را جلب کرده است □ می‌توانید این متن‌ها و اسناد را از رسانه‌ای مکتوب انتخاب کنید، تصویری که در تلویزیون به نمایش درآمده را نشان‌شان بدهید یا متنی برگرفته از یک برنامه‌ی رادیویی را برای آن‌ها بخوانید.

- موقعیتی را فراهم کنید که دانش‌آموزان بتوانند از موضوعات برنامه‌ی رسمی و کتاب‌های درسی فراتر بروند و زوایای نامحسوس پیام‌های رسانه‌ای را تشخیص دهند □ پیام‌هایی مانند ویژگی‌های بازیگرانی که محصولی را در تبلیغات معرفی می‌کنند، تکنیک‌های جلب توجه در پیام‌های تبلیغاتی و روش‌های گنجاندن تبلیغات درون انواع دیگر محتوای رسانه‌ای.

- دانش‌آموزان را تشویق کنید که درباره‌ی یک موضوع پیام‌های رسانه‌ای بسازند و از این طریق خلاقیت و مهارت‌های ارتباطی را در آن‌ها تقویت کنید □ مثلاً یک آگهی تجاری ترسیم کنند یا یک شعار طراحی کنند.

- در مورد تکالیف درسی انعطاف‌پذیر باشید و به دانش‌آموزان اجازه دهید ابزار مناسب برای انجام فعالیت‌های کلاسی و ارائه‌ی آن‌ها را خودشان انتخاب کنند. آن‌ها می‌توانند تشخیص دهند که مؤثرترین روش برای به دست آوردن اطلاعات یا انجام تکالیف کدام است.

۲ علاقه مند کردن دانش‌آموزان به یک موضوع جدید

دانش‌آموزان را با استفاده از این روش‌ها به یک موضوع جدید علاقه‌مند کنید:

- از دانش‌آموزان بخواهید برای گردآوری اطلاعات درباره‌ی یک موضوع در رسانه‌های مختلف جست‌وجو کنند و به اصطلاح تحقیق رسانه‌ای انجام دهند.
- یک ویدیوی هیجان‌انگیز درباره‌ی موضوع مورد نظر در کلاس نمایش بدهید، یک ترانه‌ی محبوب عامیانه مرتبط با موضوع پخش یا اجرا کنید، یا شعر و داستانی کوتاه □ تخیلی یا واقعی □ درباره‌ی موضوع بخوانید.
- دانش‌آموزان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید، مقاله‌ای بحث‌برانگیز از یک وب‌سایت، روزنامه یا مجله در اختیار هر گروه بگذارید و از آن‌ها بخواهید درباره‌ی موضوع با هم بحث و گفت‌وگو کنند.
- مباحثه و تبادل نظر در کلاس را رونق دهید و دانش‌آموزان را تشویق کنید آنچه درباره‌ی موضوع می‌دانند بیان کنند و عقیده‌شان را بگویند. برای این کار می‌توانید از یک فیلم کوتاه، تصویری از یک مجله، مطلب یک وبلاگ یا یک مقاله‌ی کوتاه استفاده کنید.
- نحوه‌ی جست‌وجو در اینترنت برای یافتن اطلاعات درباره‌ی موضوع و مقایسه‌ی نتایج حاصل از موتورهای جست‌وجوی مختلف را به دانش‌آموزان یاد بدهید.

وقتی درس جدید می‌دهید:

با همفکری دانش‌آموزان یک نقشه‌ی اطلاعاتی طراحی کنید که حاوی انواع رسانه و منابع اطلاعاتی است که در جریان تدریس موضوع مورد استفاده قرار خواهد گرفت. علاوه بر این، در این طرح به نقاط قوت و ضعف هر کدام از رسانه‌ها و منابع اشاره می‌شود.

۳

رسانه‌ها از چه روش‌هایی عقاید و نظر آن‌ها را
درباره‌ی یک موضوع تحت تأثیر قرار می‌دهند

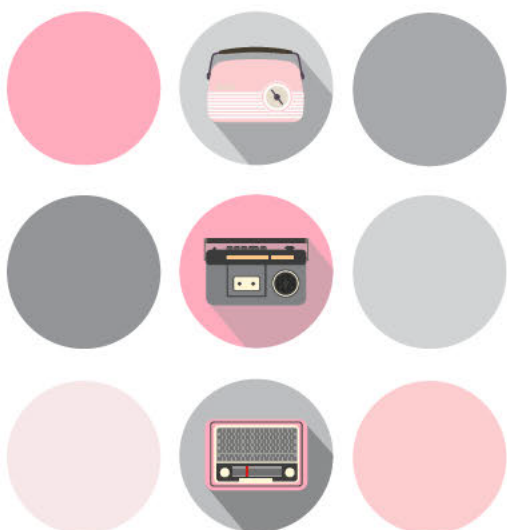

به دانش‌آموزان نشان دهید که رسانه‌ها از چه روش‌هایی عقاید و نظر آن‌ها درباره ی یک موضوع را تحت تأثیر قرار می‌دهند. برای این کار از راه‌های زیر استفاده کنید:

- مثال‌های ملموس از رسانه‌های رایج و محبوب راه خوبی است؛ از فیلم‌های سینمایی، تبلیغات تلویزیونی یا کلیپ‌های موسیقی محبوب یاد کنید تا به دانش‌آموزان نشان دهید که دانسته‌ها و اعتقاداتشان درباره ی یک موضوع از کجا آمده و چه‌طور ساخته شده است، درباره ی صحت و سقم آن دانسته‌ها با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید.

- میان این دو ارتباط برقرار کنید: روش بحث درباره ی یک موضوع به شیوه‌ای علمی و نحوه‌ای که آن موضوع در رسانه‌های جمعی مطرح می‌شود. به عنوان مثال به نحوه ی کاربرد «شعر» در متن ترانه‌ها و تبلیغات آهنگین، گراف‌ها و نمودارها در نظرسنجی‌های سیاسی و گزارش‌های مطبوعاتی اشاره و آن‌ها را با هم مقایسه کنید.

- توضیح دهید که روش استفاده از واژه‌ها و اصطلاحات درباره ی یک موضوع در یک مباحثه‌ی علمی با مکالمات روزمره و عامیانه متفاوت است. به عنوان مثال نحوه ی استفاده ی یک شیمی‌دان از واژه ی «آرگانیک» را با کاربرد این واژه روی برچسب مواد خوراکی مقایسه کنید.

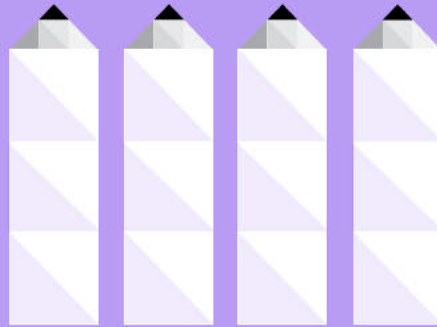

دانش‌آموزان را تشویق کنید که به عناصر متنی، صوتی و تصویری در رسانه‌ها توجه کنند و به اطلاعاتی که ممکن است از رسانه دریافت کنند یا برداشت‌هایی که از تصاویر رسانه‌ای در ذهن‌شان خلق می‌شود، آگاه باشند.

۴

چگونه از رسانه به عنوان یک ابزار

آموزشی استاندارد استفاده کنید

برای رسیدن به این هدف راهکارهای زیر را به کار ببرید:

- تکالیف درسی را طوری طراحی کنید که دانش‌آموزان برای انجام آن‌ها بتوانند ابزارهای مختلف را به کار گیرند.

- اطلاعات مربوط به یک موضوع خاص را از منابع اطلاعاتی متفاوت (مانند کتاب، روزنامه‌ها، مجله‌ها، ویدیوهای آموزشی و وبسایت‌ها) گردآوری کنید. استفاده از منابع متعدد در گردآوری اطلاعات را با به‌کارگیری منابع معدود مقایسه و درباره‌ی فواید استفاده از منابع متعدد صحبت کنید. نشان دهید که ممکن است اطلاعات منابع مختلف متناقض باشند.

- برای ارائه‌ی موضوع جدید، به جای استفاده از یک بحث متداول کلاسی یا اکتفا به کتاب‌های درسی از منابع اطلاعاتی جدید و گوناگون - به ویژه منابع تصویری - استفاده کنید. می‌توانید این راهکار را برای تدریس یک موضوع ریاضی مرتبط با بُعد و حرکت، نمایش این‌که رسانه‌ها یک رویداد تاریخی یا یک سخنرانی را چه‌طور ارائه و معرفی می‌کنند، یا سفر به جایی که از نظر فیزیکی ممکن نیست استفاده کنید.

- دانش‌آموزان را تشویق کنید که وقایع و رویدادهای روز را دنبال کنند و درباره‌ی آن‌ها بنویسند. از آن‌ها بخواهید یک رویداد خاص را از چند رسانه و منبع متفاوت دنبال کنند.

- برای تعمیق درک دانش‌آموزان از یک موضوع، از رسانه‌ها و منابع در دسترس اما غیر معمول استفاده کنید. مانند استفاده از منوی رستوران برای بررسی کلیشه‌ها و رفتارهای قالبی، استفاده از موضوعاتی در حوزه‌ی بهداشت و سلامت یا در حوزه‌ی اقتصاد.

- دانش‌آموزان را تشویق کنید تا اطلاعاتی را که درباره‌ی یک موضوع از منابع مختلف (خارج یا داخل کلاس) جمع‌آوری کرده‌اند، در کلاس، برای هم‌کلاسی‌هایشان بیان کنند. به آن‌ها یاد دهید که هر لحظه ممکن است درباره‌ی منابع اطلاعاتی‌شان، این‌که منابع را از کجا پیدا کرده‌اند و بر چه اساسی آن‌ها را معتبر و قابل اعتماد می‌دانند، از آن‌ها سؤال شود.

- از دانش‌آموزان تان بخواهید که تکالیف نوشتاری‌شان را طوری انجام دهند که انگار فصلی از یک کتاب آموزشی را طراحی می‌کنند. از آن‌ها بخواهید برای آنچه نوشته‌اند تیترو میان‌تیترو بنویسند و از تصاویر، ستون‌های فرعی حاوی اطلاعات تکمیلی و نمودار استفاده کنند. دانش‌آموزان باید بیاموزند که کدام بخش از اطلاعات آنقدر اهمیت دارد که برجسته شود و چه‌طور می‌توان این اهمیت را تشخیص داد. آن‌ها را در این مسیر کمک کنید.

شناسایی منابع اطلاعاتی غلط و نامعتبر

منابع اطلاعاتی غلط و نامعتبر را با استفاده از راهکارهای زیر شناسایی کنید:

- نمونه‌هایی از محتوای رسانه‌هایی را بیابید که موضوعی را به نحوی غیر واقعی جلوه داده‌اند یا اطلاعات نادرست و گمراه‌کننده درباره‌ی آن منتشر کرده‌اند. این نمونه‌ها را در کلاس درس تحلیل کنید.

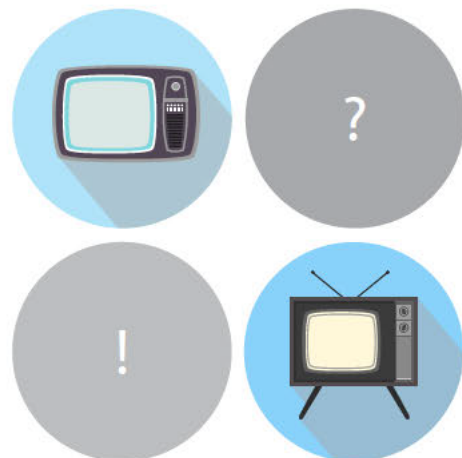
- مثال‌هایی را در کلاس درس مطرح کنید که نشان دهد رسانه‌ها با چه ترفندهای اطلاعاتی گمراه‌کننده یا خلاف واقعیت ارائه می‌دهند تا مخاطب را متقاعد کنند. مثل اشاره به آمارهایی که طوری انتخاب شده‌اند تا شواهد ضد و نقیض آشکار نشود و بخشی از واقعیت ناگفته بماند، ارائه‌ی نمودارها بدون تعیین دقیق شاخص‌های به کار رفته در آن‌ها، استفاده از نسبت‌های درصدی یا اشاره‌ی ضمنی به مقایسه و تطبیق موارد بدون اشاره به کلیتی که مثال‌ها در قیاس با آن سنجیده شده‌اند.

- به ساختار زبان (مثل طرز بیان و لحن گفتار) یا واژه‌هایی که معنایی دوگانه و دو پهلو دارند و اغلب برای گمراه کردن ذهن مخاطب یا ارائه‌ی نادرست اطلاعات به کار می‌رود اشاره کنید. مانند واژه‌های اقناعی و متقاعدکننده نظیر «بسیار جدید و پیشرفته» یا «کاملاً طبیعی و بدون مواد افزودنی».

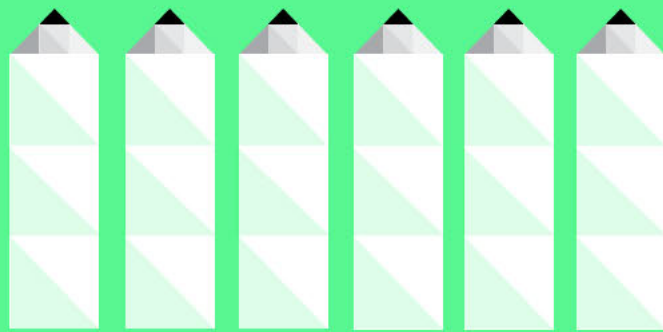
- اطلاعات جعلی و نادرست یا کلیشه‌هایی درباره‌ی یک موضوع را که ممکن است برآمده از تبلیغات و پیام‌های مستقیم یا ضمنی رسانه‌ها باشد، مشخص کنید. (مانند این‌که عروسک‌های داخل جعبه‌های صورتی مختص دختران است، سیگار کشیدن کار جالبی است چون بازیگران مشهور سینما سیگار می‌کشند یا مسلمانان خطرناک هستند).

- دانش‌آموزان را ترغیب کنید که درباره‌ی یک موضوع خاص، یک پیام رسانه‌ای اشتباه یا گمراه‌کننده بسازند. (مثلاً برای یک رسانه‌ی مکتوب یک آگهی تجاری طراحی کنند، یک گزارش بنویسند یا یک تبلیغ غیرواقعی و حيله‌گرانه تهیه کنند) و سپس آن را برای دیگر دانش‌آموزان شرح دهند و سعی کنند هم‌کلاسی‌هایشان را از اشتباهات و اطلاعات غلطی که در آن پیام‌ها وجود دارد، آگاه کنند.

دانش‌آموزان را تشویق کنید که اطلاعات مورد نیاز خود را از چند منبع اطلاعاتی تهیه و آن‌ها را با هم مقایسه کنند □ به آن‌ها بیاموزید که این سؤال‌ها را در ذهن داشته باشند: آیا اختلاف و تفاوتی میان منابع مختلف وجود دارد؟ کدام یک از منابع برای گردآوری اطلاعات در هر زمینه‌ی خاص معتبرتر و قابل اعتمادتر است؟

آگاهی درباره‌ی «اعتبار منبع» و «زاویه‌ی دید»

آگاهی درباره‌ی «اعتبار منبع» و «زاویه دید» را با استفاده از راهکارهای زیر ارتقا دهید:

- به دانش‌آموزان یاد بدهید که نسبت به منابع پیام‌های رسانه (مانند گوینده، خبرنگار، بنیانگذار یا سرمایه‌گذاران رسانه) و اهداف و مقاصد آن‌ها حساس باشند، برای شناختن آن‌ها تحقیق کنند و به این نکته توجه داشته باشند که این اهداف چه‌طور ممکن است محصول نهایی رسانه را تحت تأثیر قرار دهد. به عنوان مثال محصول نهایی رسانه‌ها حاوی کدام بخش از اطلاعات مربوط به موضوع است یا چه بخش‌هایی از اطلاعات درباره‌ی آن رویداد یا سوژه حذف شده است، یا چه تصاویر، موسیقی یا لحنی برای انتقال پیام انتخاب شده است.

- به‌طور دائم رسانه‌ها را نقد و ارزیابی کنید و درباره‌ی آن‌ها سؤال بپرسید؛ حتی رسانه‌هایی که حاوی پیام‌هایی مطابق با اعتقادات و زاویه دید شما هستند.

- به دانش‌آموزان کمک کنید تفاوت میان تخیل و واقعیت را تشخیص دهند.

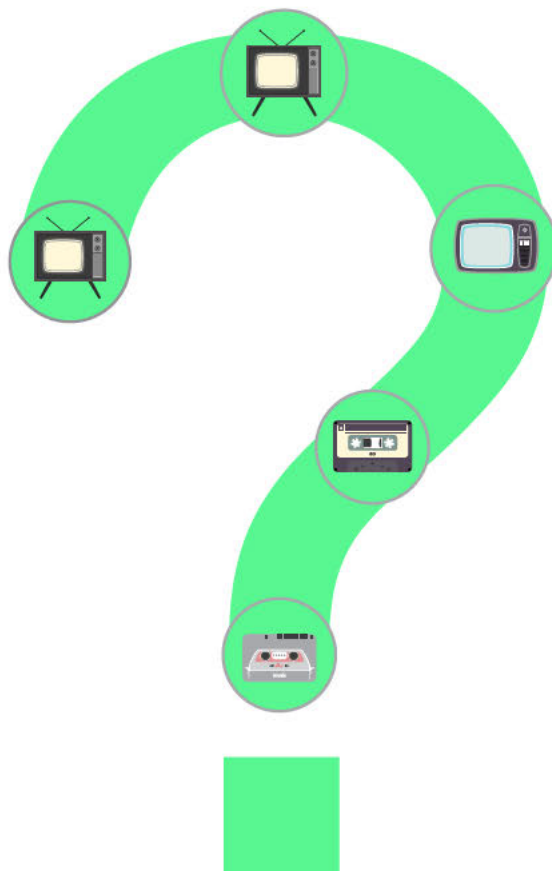
- درباره‌ی تشخیص اعتبار منابع اطلاعات صحبت کنید؛ اینکه با توجه به کدام شاخصه‌ها می‌توان از اعتبار هر رسانه یا منبع اطلاعاتی اطمینان یافت؟ مثل مجله‌های عامیانه در قیاس با مجله‌های علمی، یا دایره‌المعارف‌های نوین که به‌صورت آن‌لاین و با مشارکت کاربران اینترنت (مانند ویکی‌پدیا) تهیه می‌شوند در قیاس با دایره‌المعارف‌های سنتی که گروهی از کارشناسان و پژوهشگران آن‌ها را گردآوری می‌کنند.

- فاکتورهایی را که برای تعیین اعتبار انواع رسانه‌ها به کار می‌رود توضیح دهید و به دانش‌آموزان بگویید که چرا باید این فاکتورها را به کار گیرند و به روش‌های متفاوتی به رسانه‌ها اعتبار بدهند. (به عنوان مثال یکی از این فاکتورها نحوه‌ی گردآوری اطلاعات است، آیا اطلاعاتی که رسانه به شما می‌دهد مبتنی بر تحقیق و یا شواهد مستند است یا نظر شخصی افراد؟)

- از دانش‌آموزان بخواهید درباره‌ی یک موضوع خاص، پیام‌ها و محصولات رسانه‌ای تولید کنند، سپس در بررسی تولیدات آن‌ها این موارد را در نظر داشته باشید. از چه واژه‌ها و چه لحنی برای ارائه‌ی پیام خود استفاده کرده‌اند و این واژه‌ها معرف چه زاویه‌ی دید و چشم‌اندازی است؟ از چه منابعی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده‌اند؟ کدام بخش از اطلاعات گردآوری شده را برای ارائه انتخاب کرده‌اند و کدام بخش از داده‌ها را کنار گذاشته‌اند؟ (نمونه‌ی پرسش‌های کلیدی برای تولید محتوای رسانه‌ای در ادامه همین کتابچه پیوست شده است.)

- پیام‌های هر رسانه بازتاب‌دهنده‌ی هویت فرد یا گروهی است که آن‌ها را خلق می‌کند یا ارائه می‌دهد. علاوه بر این وقتی افرادی با پیش‌زمینه‌های گوناگون و سن و نژاد و جنسیت متفاوت به «یک موضوع واحد» می‌پردازند، ممکن است نتیجه‌ی نهایی نه تنها یکسان نباشد بلکه کاملاً متفاوت به نظر برسد. این مسایل را در کلاس درس بررسی کنید و روش‌های شناسایی و کشف آن‌ها را بشکافید.

- دانش‌آموزان را ترغیب کنید که برای این سؤال‌ها پاسخی بیابند: چه کسی از این پیام رسانه‌ای منتفع می‌شوند؟ این پیام به ضرر چه کسانی است؟

✓ مقایسه‌ی روش‌هایی که رسانه‌های مختلف

برای ارائه‌ی پیام به کار می‌گیرند

روش‌هایی را که رسانه‌های مختلف برای ارائه‌ی پیام به کار می‌گیرند با هم مقایسه کنید.

برای این کار می‌توانید از راهکارهای زیر استفاده کنید:

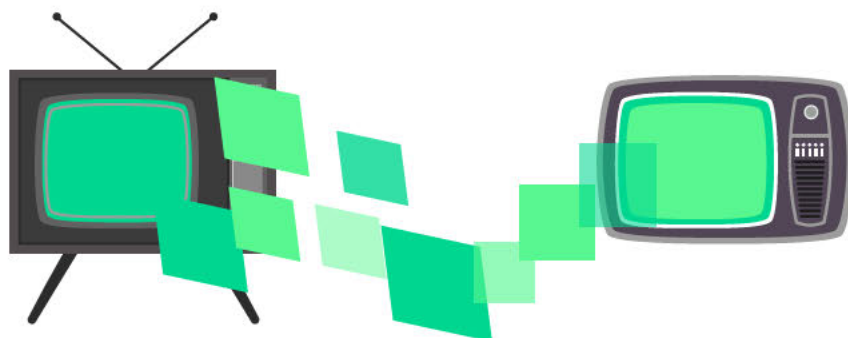
- یک موضوع واحد را در نظر بگیرید و روش‌هایی را که محصولات رسانه‌ای مختلف مانند یک فیلم مستند، یک گزارش خبری تلویزیونی، یک مقاله در روزنامه، یک وبلاگ، یا یک ویدیوی آموزشی برای پرداختن به آن موضوع و ارائه‌ی اطلاعات به کار می‌گیرند مقایسه کنید. (در هر کدام از این رسانه‌ها بر چه چیزی تأکید شده؟ چه نکته‌ای مورد بی‌توجهی قرار گرفته؟ چه تکنیک‌هایی برای ارائه‌ی اطلاعات استفاده شده؟ و...)

- یک موضوع واحد را در یک مدت زمان خاص در نظر بگیرید و وقت و فضای را که رسانه‌های مختلف در آن مدت به آن موضوع اختصاص داده‌اند با هم مقایسه کنید. از دانش‌آموزان بپرسید چرا رسانه‌ها در پرداختن به یک موضوع واحد متفاوت عمل می‌کنند؟

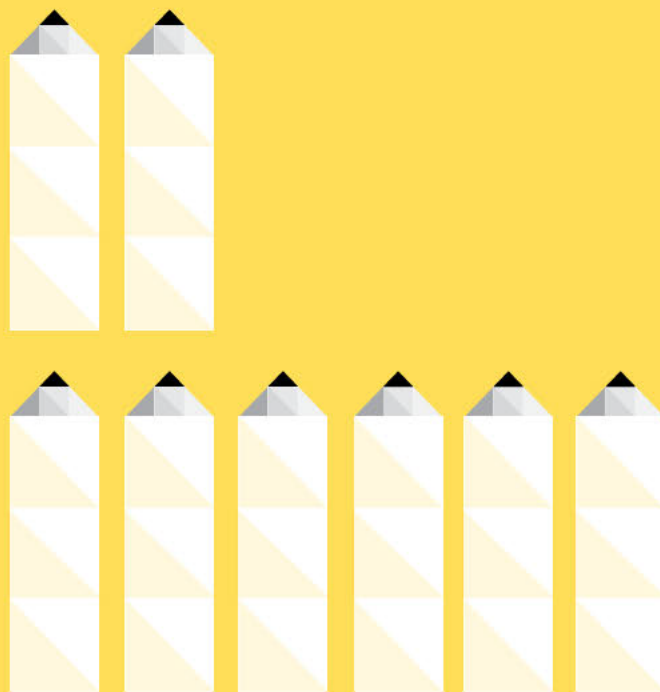
- افرادی که در معرض اطلاعات ارائه شده از سوی رسانه‌های مختلف هستند، به شکل‌های گوناگون این اطلاعات را جمع‌بندی و از آن‌ها نتیجه‌گیری می‌کنند. این نتایج متفاوت را در کلاس درس تجزیه و تحلیل کنید.

- نقاط ضعف و قوت رسانه‌های مختلف در ارائه‌ی یک پیام واحد و رساندن آن پیام به مخاطبان مورد نظر رسانه را در کلاس درس به بحث بگذارید.

- از دانش‌آموزان بخواهید که درباره‌ی یک موضوع واحد گزارش تهیه کنند و برای این کار از روش‌های مختلف استفاده کنند یا اطلاعات و تصاویر را دست‌کاری کنند تا پیام‌های متفاوتی به مخاطب منتقل شود. (مانند خلق یک گزارش خبری که یک رویداد را سرگرم‌کننده یا خسته‌کننده جلوه می‌دهد.)

تجزیه و تحلیل تأثیری که یک رسانه در دوره‌های تاریخی مختلف درباره‌ی یک موضوع خاص بر افکار عمومی جوامع مختلف داشته

تأثیری که یک رسانه در دوره‌های تاریخی مختلف درباره‌ی یک موضوع خاص بر افکار عمومی جوامع مختلف داشته را تجزیه و تحلیل کنید.

برای این کار از روش‌های زیر استفاده کنید:

- موضوع یا مبحثی را بیابید که رسانه‌ها در تاریخچه یا شکل‌گیری بحث‌ها پیرامون آن دخالت داشته و اثرگذار بوده‌اند. درباره‌ی این موضوع در کلاس درس با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید.

- به دانش‌آموزان کمک کنید صحت و اعتبار گزارش‌هایی درباره‌ی یک رویداد یا حادثه را بررسی کنند. به عنوان مثال پوشش رسانه‌ای رسانه‌های امریکا درباره‌ی گرمایش زمین یا درگیری نظامی را با پوشش رسانه‌ای این موضوعات در کشورهای دیگر مقایسه کنید.

- موضوعات مشخصی را انتخاب کنید و این پرسش‌ها را درباره‌ی آن‌ها در کلاس درس به بحث بگذارید:
سال‌های گذشته مردم چه طور و از چه راه‌هایی با این موضوع‌ها آشنا و از آن‌ها خبردار می‌شدند؟
چه منابعی برای ارائه‌ی اطلاعات در این موارد در دسترس بود؟
ما اکنون چه منابعی برای دستیابی به اطلاعات درباره‌ی این موضوعات در دسترس داریم؟
این منابع جدید اطلاعاتی چه تغییراتی در زندگی مردم پدید آورده است؟

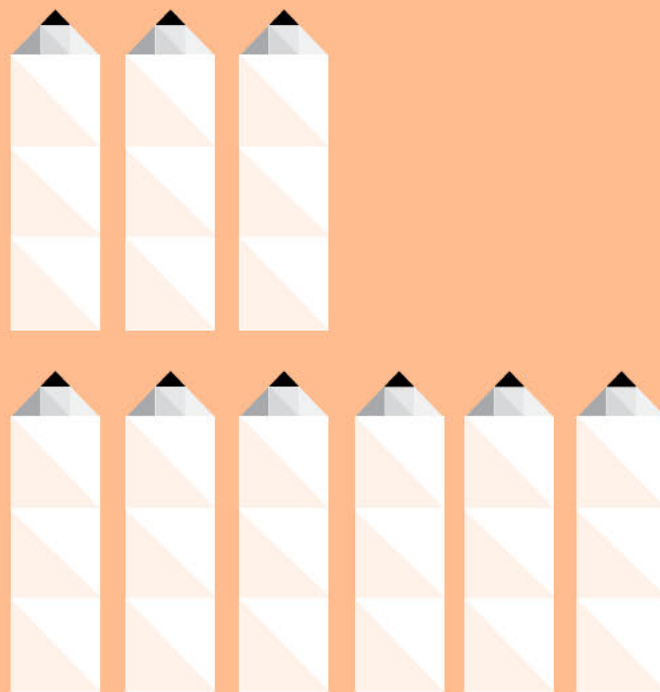
- سطح دانش درباره‌ی یک موضوع در فرهنگ‌های مختلف را بررسی کنید و این پرسش را در کلاس درس به بحث بگذارید:

دسترسی به رسانه و منابع اطلاعات چگونه دانش افراد در این زمینه را تحت تأثیر قرار داده است؟

- انواع رسانه‌هایی را که در فرهنگ‌های گوناگون غالب یا محبوب هستند و در جامعه‌ی شما به ندرت مورد استفاده یا استناد قرار می‌گیرند (یا برعکس در جامعه‌ی شما محبوب‌اند اما در جامعه‌ای دیگر کاربردی ندارند) شناسایی کنید.

- از دانش‌آموزان بخواهید اطلاعاتی درباره‌ی رسانه‌های مرسوم و مالکان رسانه‌ها در کشورها و جوامع دیگر جمع‌آوری کنند.

تقویت مهارت‌های خاص آموزشی ۹

مهارت‌های خاص آموزشی را با استفاده از راهکارهای زیر تقویت و تمرین کنید:

- رسانه‌های مکتوب مانند کتاب‌ها، روزنامه‌ها، مجله‌ها و مقاله‌های اینترنتی ابزار مناسبی برای تمرین خواندن و تقویت مهارت‌های درک مطلب هستند. از این مواد در کلاس درس استفاده کنید و علاوه بر بهره‌برداری از قابلیت‌های آموزشی آن‌ها، به دانش‌آموزان کمک کنید که گونه‌های متنوع و اهداف مطالب آن‌ها را تشخیص دهند.

- گزینه‌ای از مطالب و تولیدات رسانه‌های موجود را انتخاب کنید و در کلاس درس از آن‌ها برای اصلاح غلط‌های دستوری یا املائی، آموزش دستور زبان یا محاسبه اعداد و ارقام استفاده کنید.

- از تولیدات رسانه‌ای برای تقویت مهارت‌هایی نظیر مهارت‌های کلامی، دستور زبان، تحقیق و پژوهش، نوشتن، ریاضیات و ارزیابی نسبت‌ها استفاده کنید.

- نمونه‌هایی تهیه کنید که بتوان از طریق آن‌ها مهارت‌های مرتبط با سواد رسانه‌ای را تمرین کرد. تمرین‌هایی مانند این‌ها: مقایسه طول گزارش‌ها و خبرها درباره‌ی یک موضوع واحد در چند رسانه مختلف، جمع‌آوری اطلاعات آماری درباره‌ی نحوه و اولویت استفاده افراد از رسانه از طریق نظرسنجی از اعضای خانواده و آشنایان.

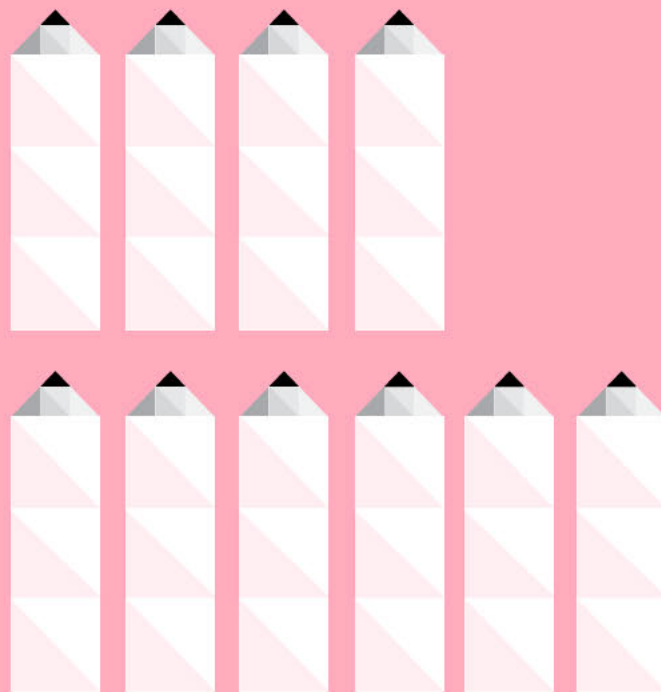
- مهارت‌های استفاده از کامپیوتر را در دانش‌آموزان تقویت کنید. برای این کار آن‌ها را تشویق کنید که اطلاعات مورد نیاز برای تحقیق را از اینترنت به دست آورند، پروژه‌های کلاسی‌شان را به صورت فایل چند رسانه‌ای (Multimedia) ارائه دهند و برای ارائه‌ی آن از کامپیوتر استفاده کنند.

- مخاطبان بیشتری برای فعالیت‌ها و کارهای کلاسی دانش‌آموزان بیابید و برای این کار از رسانه‌ها مانند وبسایت‌ها، شبکه‌های تلویزیونی محلی یا شبکه‌های رادیویی استفاده کنید. برای کارهایی که از طریق رسانه‌ها ارائه شده است، استانداردهای بالایی معین کنید و به آن‌ها فرصت دهید کارشان را مرور و در آن تجدید نظر کنند.

تسهیل اظهار نظر به روش‌های متنوع برای دانش‌آموزان

و کمک به بیان دریافته‌شان از جهان پیرامون خود

اظهار نظر به روش‌های متنوع را برای دانش‌آموزان تسهیل کنید و به آن‌ها کمک کنید که دریافت خود از جهان پیرامون‌شان را بیان کنند. برای این کار از روش‌های زیر استفاده کنید:

- دانش‌آموزان را تشویق کنید که پیام‌های رسانه‌ای در حوزه‌ی مسایل مورد علاقه‌شان را تجزیه و تحلیل کنند. مسایلی مانند جنسیت، ارتباط با جنس مخالف، شهرت و محبوبیت، پیام‌هایی که رفتارهای مخرب را ترویج می‌کند، تحریف و وارونگی مسایل مرتبط با سن و جنسیت در رسانه‌های جهانی در قیاس با زندگی واقعی، اینکه رسانه چه طور بر آن‌ها اثر می‌گذارد یا درباره‌ی تبلیغاتی که گروه سنی آن‌ها را هدف گرفته است.

- دانش‌آموزان را تشویق کنید که احساسات یا دانسته‌های خود را از طریق طراحی و تولید محصولی رسانه‌ای مانند یک بازی کامپیوتری، روزنامه، یا یک وبلاگ درباره‌ی موضوع مورد نظر برای دیگر دانش‌آموزان ارائه دهند.

- نقد سازنده تولیدات گوناگون اطلاعاتی و رسانه‌ای را میان دانش‌آموزان تشویق کنید.

- بحث درباره‌ی یک موضوع از نقطه نظرهای گوناگون را میان دانش‌آموزان ترویج کنید □ از آن‌ها بخواهید درباره‌ی مقاله‌ها و دیگر تولیدات رسانه‌های عمومی بحث کنند و از نقطه‌نظرهای مختلف به موضوع بپردازند.

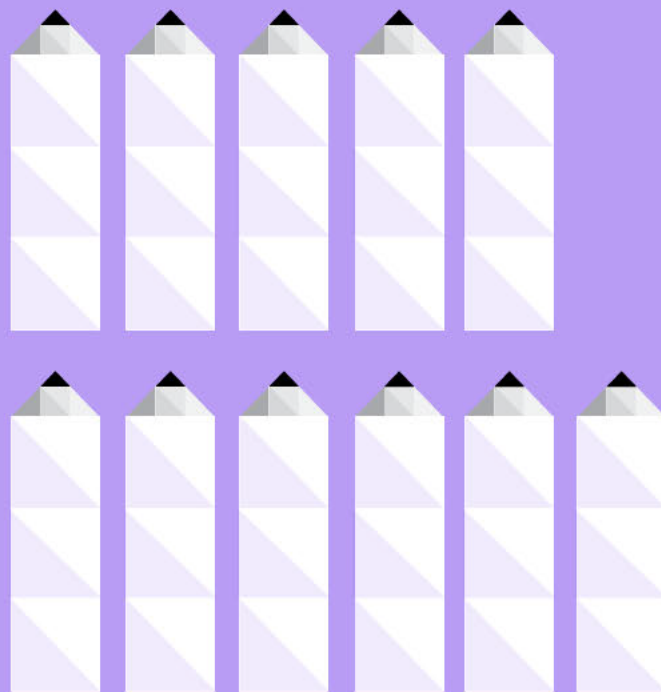
- این سؤال‌ها را میان دانش‌آموزان به بحث بگذارید □ مخاطبان شما کدام گروه هستند؟ چه کسانی به آنچه تولید کرده‌اید دسترسی دارند؟

وقتی از ویدیو برای تدریس استفاده می‌کنید:

* به جای پخش کل فیلم، بخش‌های کوتاهی از آن را انتخاب کنید و به نمایش در آورید.
چراغ‌ها را روشن بگذارید تا نظارت فعال بر بحث‌ها و فعالیت‌های دانش‌آموزان و تسهیلگری موضوع امکان پذیر باشد.

* قبل از تماشای فیلم برای دانش‌آموزان شرح دهید که چرا قرار است این فیلم را تماشا کنند.
در جریان تماشای فیلم، در فرصت‌های متناوب فیلم را متوقف کنید تا به نکات آموزشی آن اشاره کنید یا درباره‌ی اطلاعات مهم آن سؤال پرسید.

استفاده از رسانه‌ها به عنوان ابزار ارزیابی

از رسانه‌ها به عنوان ابزار ارزیابی استفاده کنید و برای رسیدن به این هدف روش‌های زیر را به کار ببرید:

- در پایان یک جلسه‌ی آموزشی، وقتی تدریس موضوعی را به پایان بردید، یک گزارش مطبوعاتی، یک قطعه فیلم یا برشی از نوشته‌ی یک وبسایت را که حاوی اطلاعات غلط درباره‌ی موضوع درس است، در اختیار دانش‌آموزان بگذارید و واکنش‌های آن‌ها را رصد کنید آیا می‌توانند اطلاعات درست و غلط در آن پیام رسانه‌ای را تشخیص دهند؟

- از دانش‌آموزان بخواهید دانش و اطلاعات خود درباره‌ی یک موضوع را در یک گزارش نهایی خلاصه کنند و در این گزارش علاوه بر نوشتن، ابزار رسانه‌ای مختلف مانند صدا، فیلم، تصویر یا طرح‌های گرافیکی را به کار بگیرند.

- دانش‌آموزان را گروه‌بندی و آن‌ها را تشویق کنید برای ارائه‌ی آنچه از موضوع درس متوجه شده‌اند یک محصول رسانه‌ای مانند روزنامه، یک آگهی تبلیغاتی، یک گزارش یا یک ویدیوی کوتاه را شبیه‌سازی کنند.

- از دانش‌آموزان بخواهید که به هنگام تماشای ویدیوها یا خواندن گزارش‌ها و مطالبی که در کلاس ارائه داده‌اید به دنبال اطلاعات خاصی بگردند، سپس درباره‌ی آن اطلاعات از دانش‌آموزان بپرسید. از این طریق می‌توانید مهارت‌های مشاهده و به خاطر سپردن اطلاعات را در آن‌ها ارزیابی کنید.

* بعد از پرسیدن «در این باره چه می‌دانید؟»

پرسید:

«این اطلاعات را از کجا آورده‌اید؟ منابع شما چیست؟»

* بعد از پرسیدن «چه چیزی می‌خواهید فراگیرید؟»

پرسید:

«قصد دارید اطلاعات مورد نیاز برای پاسخ به سؤال‌هایتان را از کجا بیابید؟»

* بعد از پرسیدن «چه چیزی یاد گرفتید؟»

پرسید:

«کدام منبع بیش از همه مفید بود و به شما کمک کرد؟»

۱۲ میان دانش‌آموزان و جامعه ارتباط برقرار کنید و
برای ایجاد تغییرات مثبت و مؤثر اجتماعی تلاش کنید

میان دانش‌آموزان و جامعه ارتباط برقرار کنید و برای ایجاد تغییرات مثبت و مؤثر اجتماعی تلاش کنید. در این مسیر روش‌های زیر را به کار ببرید:

- فرصت همکاری با نهادهایی نظیر موزه‌ها، کتابخانه‌ها، نمایشگاه‌ها و گالری‌ها را ایجاد کنید؛ فرصت‌هایی که این امکان را برای دانش‌آموزان فراهم کند که در روند تحلیل یا خلق پیام‌های رسانه‌ای برای این نهادها درگیر شوند.

- نهادها خدمت‌رسانی اجتماعی را بیابید که در زمینه‌هایی مرتبط با موضوع کلاس شما کار می‌کنند. دانش‌آموزان را به این نهادها معرفی کنید تا در فعالیت‌هایی نظیر پروژه‌های عکاسی، ساخت ویدیو، طراحی نشریه یا مهارت‌های کامپیوتری با آن‌ها همکاری کنند.

- از دانش‌آموزان کلاس‌های بالاتر بخواهید که اصول سواد رسانه‌ای یا تکنیک‌های تولید محصولات رسانه‌ای مانند ویدیوهای کوتاه، گزارش‌های مکتوب و ساخت مالتی‌مدیا را به دانش‌آموزان کوچک‌تر آموزش دهند.

- از رسانه‌های محلی مانند شبکه‌های تلویزیونی یا رادیویی محلی یا نشریات و شبکه‌های اجتماعی آن‌لاین منطقه برای درخواست اطلاعات یا به اشتراک گذاشتن نتیجه‌ی تحقیق دانش‌آموزان درباره‌ی یک موضوع استفاده کنید.

- دانش‌آموزان را تشویق کنید که پیام و صدای خود را از طریق رسانه‌های محلی به گوش هم‌شهری‌ها و هم‌محله‌ای‌های خود برسانند. مثلاً داستان‌های تاریخی درباره‌ی شهر یا محله را بخوانند و ضبط کنند و برای رادیوی محلی بفرستند یا برای رسانه‌های محلی مصاحبه کنند یا در رویدادهای محله‌شان مشارکت کنند. دانش‌آموزان با انجام این کارها با قدرت رسانه آشنا می‌شوند.

هنگامی که برای کلاس برنامه‌ریزی می‌کنید از خودتان بپرسید □

* آیا من مهارت‌های مورد نیاز دانش‌آموزان را برای اینکه تشخیص دهند یک پیام رسانه‌ای چه می‌تواند باشد، به آن‌ها آموزش می‌دهم؟ (به جای اینکه نظر شخصی خودم درباره‌ی چیستی پیام را به آن‌ها بگویم.)

* آیا به دانش‌آموزان گفته‌ام که من پذیرای نظرات، دیدگاه‌ها و تفاسیر آن‌ها درباره‌ی پیام‌های رسانه‌ای هستم؟ (به جای اینکه این پیام را به آن‌ها منتقل کنم که دیدگاه و تفسیر من تنها نقطه نظر درست درباره‌ی موضوع است.)؟

نش سؤال کلیدی برای تولید محتوا و محصولات رسانه‌ای (از منظر سواد رسانه‌ای)

- ۱- این پیام رسانه‌ای را برای چه کسانی تهیه می‌کنید و هدف شما چیست؟
- ۲- جامعه‌ی هدف شما کدام است و این پیام دقیقاً برای چه کسانی طراحی شده است؟
- ۳- از چه تکنیک‌هایی برای اطلاع‌رسانی، اقناع، سرگرم کردن یا جلب توجه مخاطبان استفاده می‌کردید؟
- ۴- از چه پیام‌هایی برای ارتباط برقرار کردن استفاده کردید؟ چرا؟
- ۵- اطلاعاتی که ارائه کردید تا چه حد درست و معتبر بود؟ چه طور از صحت و اعتبار آن مطمئن می‌شدید؟
- ۶- چه چیزی را ناگفته باقی گذاشتید و به آن اشاره نکردید؟ چرا؟

- 1- Cyndy Scheibe
- 2- Faith Rogow
- 3- Project Look Sharp
- 4- Ithaca College: <http://www.ithaca.edu/>
- 5- National Association for Media Literacy Education: <http://namle.net/>

سؤال؟؟

با مدرسه افروز تماس بگیرید
info@afroozschool.org